

СЕКЦІЯ 2 МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРИНЦИПІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ З АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ У СУЧАСНОМУ ТРАНСКОРДОННОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ

FORMATION OF MANAGEMENT PRINCIPLES OF IMPLEMENTATION OF EDUCATIONAL POLICY ON ACADEMIC MOBILITY IN THE MODERN TRANS-BORDER COOPERATIVE

Освітні інновації відіграють вирішальну роль у підтримці соціальної згуртованості, економічного зростання, глобальної конкурентоспроможності. Зважаючи на прагнення європейської спільноти до створення міцного фундаменту знань, вища освіта є суттєвим компонентом соціально-культурного розвитку, водночас зростаючий попит на навички та компетенції ставить перед вищою освітою нові шляхи вирішення завдань. У відповідь на зростаючі очікування система вищої школи має здійснити кардинальне зрушення у наданні освітніх послуг.

Самі заклади вищої освіти дедалі більше відрізняються один від одного у своїх місіях, у способах надання освітніх послуг і методах співпраці, включаючи зростання інтернаціоналізації, цифрового навчання та нових методів передачі знань. Роль забезпечення якості освіти є вирішальною в підтримці систем вищої школи та навчальних закладів у здійсненні цих змін, отже гарантує, що кваліфікація, яку отримують студенти, та досвід, отриманий у процесі навчання, залишаються пріоритетними. Ключовою метою забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти є сприяння загальному розумінню забезпечення якості навчання у всіх країнах та серед усіх зацікавлених сторін.

Залучення до процесів забезпечення якості, особливо зовнішнього, дає можливість європейським системам вищої освіти продемонструвати якість та збільшити прозорість, сприяючи таким чином взаємній довірі, визнанню кваліфікацій, програм та інших видів реалізації освітнього процесу. Вища школа у європейському освітньому просторі ставить перед собою безліч цілей, що включають підготовку студентів до активної громадянської позиції, вибір майбутньої кар'єри, підтримку особистісного розвитку, створення широкої бази знань і стимулювання наукових досліджень та інноваційної діяльності.

Якість освітніх послуг є насамперед результатом взаємодії між викладачами, студентами та середовищем навчання у вищому навчальному закладі. Забезпечення якості має створити таке освітнє середовище, в якому зміст програм, можливості навчання та матеріально-технічна база відповідатимуть меті. Управлінські принципи забезпечення якості у сфері транскордонної вищої освіти спрямовані на надання підтримки та стимулювання міжнародного співробітництва, а також посилення розуміння важливості забезпечення якості транскордонної вищої освіти.

Метою управлінських заходів є захист студентів та інших зацікавлених сторін від ризику отримання освітніх послуг низької якості та недоброчесних поставальників таких послуг, а також стимулювання розвитку систем якісної транскордонної вищої освіти, що відповідають гуманітарним, соціальним, економічним та культурним потребам людей. Ринок транскордонної вищої освіти значно виріс завдяки підвищенню мобільності студентів, професорсько-викладацького складу, навчальних програм, також спеціалістів у відповідних галузях.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, державна політика, освітні послуги, управлінські принципи, формування, вища школа, реалізація, система, академічна мобільність.

Educational innovations play a crucial role in supporting social cohesion, economic growth, and global competitiveness. Given the desire of the European community to create a solid foundation of knowledge, higher education is an essential component of socio-cultural development, while the growing demand for skills and competencies poses new ways to higher education. In response to growing expectations, the higher education system must make a radical shift in the provision of educational services.

Higher education institutions themselves are increasingly different in their missions, in their ways of providing educational services and in their methods of cooperation, including the growth of internationalization, digital learning and new methods of knowledge transfer. The role of quality assurance in education is crucial in supporting higher education systems and educational institutions in implementing these changes, thus ensuring that students' qualifications and experience gained in the learning process remain a priority.

The key goal of quality assurance in the European Higher Education Area is to promote a common understanding of quality assurance in all countries and among all stakeholders. Involvement in quality assurance processes, especially external ones, enables European higher education systems to demonstrate quality and increase transparency, thus promoting mutual trust, recognition of qualifications, programs and other aspects of the educational process. Higher education in the European educational space has many goals, including preparing students for active citizenship, choosing a future career,

УДК 378.014.5.016:796/799(477)
DOI <https://doi.org/10.32843/pma2663-5240-2022.29.2>

Базиляк Н. О.

к. пед. наук, доцент,
доцент кафедри української
та іноземних мов
Львівський державний університет
фізичної культури
імені Івана Боберського

supporting personal development, creating a broad knowledge base and stimulating research and innovation.

The quality of educational services is primarily the result of interaction between teachers, students and the learning environment in higher education. Quality assurance should create an educational environment in which the content of programs, learning opportunities and material and technical base will meet the goal. Management principles of quality assurance in cross-border higher education are aimed at supporting and stimulating international cooperation, as well as strengthening the understanding of the importance of quality assurance in cross-border higher education.

The purpose of management measures is to protect students and other stakeholders from the risk of receiving low quality educational services and unscrupulous providers of such services, as well as to promote the development of quality cross-border higher education systems that meet the humanitarian, social, economic and cultural needs of people. The market for cross-border higher education has grown significantly due to increased mobility of students, faculty, curricula, and specialists in relevant fields.

Key words: *cross-border cooperation, state policy, educational services, management principles, formation, higher school, implementation, system, academic mobility.*

Постановка проблеми у загальному вигляді з важливими науковими і практичними завданнями.

На сучасному етапі розвитку системи вищої школи формуються нові принципи надання освітніх послуг, зокрема, електронні форми забезпечення вищої освіти та наявність комерційних постачальників освітніх послуг [11]. Нові форми транскордонної вищої освіти пропонують ширші можливості для вдосконалення навичок та компетенцій студентів, а також для підвищення якості національних систем вищої освіти за умови, що вони ставлять за мету служіння гуманітарному, соціальному, економічному та культурному розвитку приймаючої країни.

У багатьох державах існують національні структури забезпечення якості, акредитації та визнання кваліфікацій, які враховують специфіку академічної мобільності, але у багатьох країнах такі можливості досі не розраховані на подолання проблем у сфері транскордонної форми вищої освіти. Відсутність базису для координації різних ініціатив на міжнародному рівні, у поєднанні з різноманітністю та нерівномірністю національних систем забезпечення акредитації створює прогалини в системі забезпечення якості у сфері вищої освіти, залишаючи деякі елементи академічної мобільності взагалі за межами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Згідно з численними твердженнями сучасних дослідників у багатьох країнах працюють кілька спеціалізованих органів у сфері вищої освіти. Ефективність управлінських принципів загалом залежить від можливості зміцнення потенціалу національних систем з метою забезпечення високої якості вищої освіти [3]. Формування і реалізація освітньої політики, додаткова підтримка поточних ініціатив ЮНЕСКО у сфері зміцнення освітнього та наукового потенціалу, а також інших багатосторонніх угод щодо академічної мобільності,

що працюють у сфері вищої школи спонукають до трансформації управлінських принципів в освітній політиці.

Актуалізується системна роль неурядових організацій, асоціацій закладів вищої освіти, студентських організацій, асоціацій викладачів, які працюють у сфері забезпечення якості мереж і органів акредитації та визнання кваліфікацій, а також органів оцінки кваліфікацій і професійних асоціацій у справі утвердження цілей забезпечення якості у сфері транскордонної вищої освіти. Зазначені управлінські принципи ставлять за мету стимулювання процесу зміцнення та координації існуючих ініціатив щодо академічної мобільності шляхом активізації діалогу та співпраці між різними організаціями.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Сьогодні необхідно перейти до особистісного підходу в навчанні та викладанні, шукати більш гнучкі напрями та визнавати компетенції, набуті за межами формальних навчальних програм. Водночас, підвищення мобільності студентів, викладачів, дослідників та спеціалістів у відповідних професійних галузях виводить проблему визнання академічних та професійних кваліфікацій на перше місце у транскордонному співробітництві.

Виникає необхідність реалізації додаткових освітніх ініціатив, зміцнення співробітництва та активізації мережевої роботи, а також створення більш прозорої системи інформування про процедури та системи забезпечення якості, акредитацію і визнання кваліфікацій [9]. Основне завдання, що стоїть сьогодні полягає у розробці процедур, розрахованих на постачальників освітніх послуг і закордонні програми з метою максимізації переваг та зменшення потенційних недоліків процесу і результатів інтернаціоналізації вищої освіти.

Мета статті полягає в обґрунтуванні управлінських підходів в освітній політиці щодо тран-

скордонного співробітництва та академічної мобільності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З урахуванням того, що в багатьох державах не існує системних основ для забезпечення якості, акредитації та визнання кваліфікацій, важливим компонентом створення потенціалу має стати спільне зміцнення та координація національних та міжнародних ініціатив. Якість вищої освіти тієї чи іншої країни, а також системи оцінки та моніторингу вищої освіти не лише відображають соціальний та економічний добробут держави, а й є визначальними факторами, що впливають на статус відповідної системи вищої освіти на міжнародному рівні [5]. Створення систем забезпечення якості освіти вже стало необхідністю, і не лише з метою моніторингу якості вищої освіти всередині країни, а й з метою надання послуг у системі транскордонної вищої освіти.

В результаті, кількість органів забезпечення якості та акредитації у сфері вищої освіти в останні два десятиліття значно зросла. Проте існуючий національний інституційний потенціал у сфері забезпечення якості найчастіше займається виключно наданням освітніх послуг навчальними закладами на внутрішньому ринку вищої освіти. Підвищення академічної мобільності студентів, викладачів, спеціалістів у відповідних галузях, програм та постачальників освітніх послуг ставить перед існуючими національними системами та органами забезпечення якості, акредитації, а також визнання закордонних кваліфікацій складні завдання.

Управлінські принципи повинні бути засновані на засадах взаємної довіри та поваги між державами, а також на визнанні важливості міжнародного співробітництва у галузі вищої освіти [1]. Ці принципи також сформульовані з урахуванням принципу значущості національних органів влади та різноманітності систем вищої освіти. Держави надають великого значення національному суверенітету у сфері вищої освіти, у зв'язку з цим треба визнати, що процес формування державної політики у галузі вищої освіти має відображати національні пріоритети.

Органи управління можуть впливати і навіть повністю виконувати функцію стимулювання забезпечення належної якості, акредитації та визнання кваліфікацій. У більшості систем вищої освіти вони відіграють роль координатора освітньої політики, проте, у деяких країнах функція нагляду за забезпеченням якості покладається на неурядові організації.

У зв'язку з цим, органам управління у сфері вищої освіти рекомендується сприяти створенню прозорої системи ліцензування постачальників послуг транскордонного співробітництва, які бажають здійснювати діяльність на території країни [7]. Важливо проводити консультації та здійснювати координацію діяльності компетентних органів, які відповідають за забезпечення якості та акредитацію на національному і міжнародному рівнях.

Забезпечення якості з боку закладів вищої освіти та постачальників освітніх послуг є надзвичайно важливою, для цього потрібна активна та конструктивна участь членів професорсько-викладацького складу. Заклади вищої освіти несуть відповідальність за якість так само, як і за суспільну, культурну значущість освіти, стандарти кваліфікацій, що присуджуються ними, незалежно від того, де або як вони надають освітні послуги. Сьогодні бажано, щоб заклади вищої освіти та постачальники освітніх послуг у сфері транскордонного формату вищої освіти висловлювали свою відданість цим принципам у публічній формі.

Якісне викладання та дослідження можливі за наявності професорсько-викладацького складу високого рівня та створених для нього необхідних робочих умов, що відповідають високим стандартам якості та сприяють проведенню незалежної та ретельної оцінки [2]. Для забезпечення сприятливих умов роботи, колегіального правління та можливості академічної мобільності необхідно удосконалювати існуючі внутрішні системи управління якістю для забезпечення максимального використання компетенцій усіх зацікавлених сторін. При промоції своїх програм за посередництвом агентів заклади вищої освіти повинні брати на себе повну відповідальність за надання такими агентами точної, надійної інформації та консультацій.

Сьогодні необхідно розповсюджувати легко доступну інформацію про критерії та процедури зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості та академічне та професійне визнання наукових ступенів та кваліфікацій, що присуджуються, а також розповсюджувати повні описи програм та кваліфікацій, розуміння та навичок, які має розвинути у собі успішний студент. Заклади вищої освіти повинні співпрацювати, насамперед, з органами забезпечення якості освіти та студентськими організаціями з метою підтримки процесу поширення такої інформації [10]. Будучи представниками отримувачів послуг транскордонної форми вищої освіти та членами університетської спільноти, студентські організації несуть відповідальність

за надання студентам та абітурієнтам сприяння у ретельному вивченні основних засад академічної мобільності у процесі прийняття рішень.

Організаціям студентського самоврядування також слід надавати інформацію про джерела точних та надійних даних щодо форм транскордонної вищої освіти [4]. Зазначене може робитися шляхом інформування студентів про існування керівних принципів, а також шляхом активної участі в реалізації принципів академічної мобільності, отже необхідно заохочувати студентів до постановки правильних питань при задіяні до програм транскордонної освіти. Перелік таких питань може бути затверджений студентськими організаціями, що включають, за наявності такої можливості, зарубіжних студентів та у співпраці з такими організаціями, як освітні установи вищої освіти, органи визнання результатів програм академічної мобільності.

Важливо підтримувати та зміцнювати існуючі регіональні та міжнародні мережі у системі вищої школи, або створювати регіональні мережі в регіонах, де вони нині відсутні. Такі мережі можуть бути платформою для обміну інформацією та методами сумлінної роботи, поширення знань, підвищення рівня розуміння міжнародних подій і проблем, а також підвищення професійної майстерності експертів з оцінки якості та інших працівників органів забезпечення якості вищої освіти [8]. Необхідно встановлювати зв'язки для зміцнення співробітництва між органами управління, що скеровує студентів та спеціалістів у відповідні галузі, та приймаючі країни для підвищення комунікації у транскордонному співробітництві.

Актуальним залишається укладання угод про взаємне визнання наукових ступенів з іншими консультативними органами на основі довіри та взаємного розуміння професійної практики, створювати системи внутрішнього забезпечення якості та регулярно проходити процедури зовнішньої оцінки, максимально повно використовуючи компетенції зацікавлених сторін [6]. Необхідно розглянути можливість встановлення формату процедур для формування міжнародних груп колегіальної оцінки, затвердження еталонів стандартів, критеріїв та процедур оцінки, а також здійснювати спільні проекти у сфері оцінки з метою підвищення порівнянності різних органів забезпечення якості вищої освіти.

Формулювання висновків і перспектив подальших досліджень в даному напрямку. Сьогодні необхідно створю-

вати і підтримувати міжнародні мережі, які можуть служити платформою для обміну інформацією і методами ефективної роботи, поширення знань, підвищення усвідомлення міжнародних подій та проблем, а також підвищення професійної майстерності працівників органів академічної мобільності. Важливо зміцнювати співпрацю з органами забезпечення якості вищої освіти з метою спрощення процесу визначення відповідності тій чи іншій кваліфікації базовим стандартам якості, а також здійснювати транскордонне співробітництво.

Потрібно надавати студентській громадськості доступну інформацію щодо оцінки кваліфікацій, що присуджуються після закінчення транскордонної форми вищої освіти. З урахуванням зростання обсягу міжнародних ринків праці та підвищення рівня мобільності фахівців у різних професійних галузях перед майбутніми фахівцями, а також роботодавцями та професійними освітніми асоціаціями виникає безліч завдань. На сучасному етапі існує необхідність розширення освітніх ініціатив транскордонної діяльності з метою спрощення процесів академічної мобільності шляхом підвищення можливості імплементації, прозорості та порівнянності систем.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авшенюк Н. М. Болонський процес як регіональний вимір інтернаціоналізації вищої освіти в Європі. *Педагогічна теорія і практика* : зб. наук. праць. К. : КИМУ, 2011. Вип. 2. С. 3–14.
2. Бахрушин В., Горбань О. Якість вищої освіти та сучасні підходи до її вимірювання. *Освіта і управління*. 2012. Т. 15. № 4. С. 7–11.
3. Винсен-Ланкран С. Трансграничное высшее образование: тенденции и перспективы развития. *Вестник международных организаций*. 2010. № 3(29). С. 86–109.
4. Грішнова О., Бех С. Соціальна відповідальність університетів України: порівняльний аналіз та основні напрями розвитку. *Вісник Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Серія : Економіка*. 2014. № 5(158). С. 11–18.
5. Даниленко А. С., Шершнёва В. А., Вайнштейн Ю. В. Ретроспектива и тенденции развития учебной автономии в образовании. *Мир науки. Педагогика и психология*. 2019. Т. 7. № 6. С. 96–103.
6. Жалдак М. І. Проблеми інформатизації освітнього процесу в середніх і вищих навчальних закладах. *Комп'ютер в школі та сім'ї*. 2013. № 3. С. 8–15.
7. Лондар С. Л., Блискавка Т. В. Вища школа як фактор сприяння інноваційному розвитку національної економіки. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія*. 2010. № 94–96. С. 93–97.

8. Моцик О. Базові засади правового регулювання міжнародної співпраці України в гуманітарній сфері. *Політикус: наук. журн. Південноукр. нац. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського*. Одеса, 2019. Вип. 3. С. 44–49.

9. Ничкало Н. Г. Професійна педагогіка і педагогіка праці: проблеми взаємозв'язку в умовах ринкової економіки. *Педагогіка і психологія. Наук.-теорет. та інформ. журнал АПН*. 2010. № 2(67). С. 33–46.

10. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2014. 168 с.

11. Соціально-педагогічна діяльність в умовах трансформації суспільства: теоретичні та прикладні проблеми: монографія / С. П. Архипова, Т. М. Десятов, І. І. Курляк, Л. І. Міщик, Г. Я. Майборода та ін. ; за заг. ред. С. П. Архипової. Черкаси : ФОРМ Гордієнко Є. І., 2014. 235 с.